ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
JEAN MONNET EUROPEAN CENTRE OF EXCELLENCE
NATIONAL AND KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Το άσυλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπό το φως της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων την τελευταία δεκαετία. Εξελίξεις»

Βαλεντίνη Παπάλα

ΙΟΥΝΙΟΣ 2020

Copyright 2020

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Κλεομένους 22Α, 106 75 Αθήνα
Τηλ. 210 7220508 Fax: 210 3617711
Email: jmcenter-athens@pspa.uoa.gr, www.jmce.gr

All rights reserved

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet δεν υιοθετεί πολιτικές ή άλλες θέσεις. Καταβάλλει, μάλιστα, προσπάθεια να παρουσιάζονται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται σε όλες τις εκδόσεις του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους ίδιους τους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Κέντρου, του Διοικητικού Συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ……σελ. 5

1. Ιστορική εξέλιξη του δικαιώματος στο άσυλο.
2. Διεθνή κείμενα και συμβάσεις που αναφέρονται στο δικαίωμα στο άσυλο
3. Η αντιμετώπιση του Ασύλου στο Ενωσιακό Δίκαιο.
4. Οι ρυθμίσεις του νομικού πλαισίου παροχής ασύλου σε εθνικό επίπεδο.
5. Η έννοια του Ασύλου στην ΕΣΔΑ.
6. Η Εξέλιξη στην νομολογία του ΕΔΔΑ.

   6^{α} Η έμμεση κατοχύρωση της αρχής της μη επαναπροώθησης στην ΕΣΔΑ και ο απόλυτος χαρακτήρας της.

   6β Η διευρυμένη έννοια του κινδύνου της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης.

   6γ Το κριτήριο της μη επαναπροώθησης , υπεύθυνο κράτος εξέτασης και ασφαλής τρίτη χώρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ……..σελ.25

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ……σελ. 26

Η εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σεμιναρίων του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet «Δίκαιο Ασύλου και Προσφύγων: Σύγχρονες Ευρωπαϊκές Εξελίξεις» (Νοέμβριος- Δεκέμβριος 2019)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια του ασύλου έχει μακρά ιστορία και πρακτική για τουλάχιστον 3.500 χρόνια και απαντάται σε πλήθος κειμένων και παραδόσεων διαφόρων κοινωνιών. Εξαιτίας των ιστορικών συγκυριών η κινητικότητα προσώπων δεν δύναται ούτε να διακοπεί, ούτε και να προληφθεί και οι συνεχείς ροές των ατόμων που εγκαταλείπουν την χώρα καταγωγής τους, προς αναζήτηση προστασίας στο έδαφος άλλου κράτους, καθιστά την ανάγκη της διαρκούς αναθεώρησης της νομοθεσίας ανάλογα με τις τρέχουσες εξελίξεις άκρως επιτακτική.

Η έννοια του πρόσφυγα είναι συνδεδεμένη στο νομικό επίπεδο αλλά και στην ουσία της με τη διέλευση των συνόρων μεταξύ κρατών.

Αυτό ισχύει τόσο για την διέλευση ατομικά των προσφύγων όσο και στις περιπτώσεις των μαζικών προσφυγικών ροών.

Η προσφυγική κρίση στην ευρύτερη περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου, στην οποία προστίθενται τα προσφυγικά κύματα των κρίσεων του Ιράκ, Αφγανιστάν και Συρίας, έχουν προκαλέσει έντονες πιέσεις τόσο στα κράτη μέλη της Ε.Ε. – τελικός προορισμός των προσφυγικών ροών – όσο και στα κράτη μη μέλη ή κράτη διέλευσης όπως αυτά των Δυτικών Βαλκανίων. Αποτέλεσμα είναι η στάση ορισμένων κρατών μελών της Ε.Ε. να αρνούνται την αποδοχή ενός αριθμού προσφύγων στη βάση της αρχής της αναλογικότητας με περαιτέρω συνέπεια την άρνηση των κρατών του προσφυγικού διαδρόμου να επιτρέψουν την είσοδο των προσφύγων στο έδαφος τους, από φόβο – όχι αβάσιμο- του εγκλωβισμού τους εκεί. Τελικά το κλείσιμο των συνόρων επιβαρύνει το πρώτο κράτος προέλευσης, εν προκειμένω την Ελλάδα που λόγω των γεωμορφολογικών της χαρακτηριστικών αδυνατεί να ελέγξει αποτελεσματικά τις προσφυγικές ροές στα ανατολικά νησιωτικά σύνορα[1].

[1] Αφίξεις κατά τα έτη 2014 – 2019, *2014* - 41.038, *2015*-856.723, *2016*-173.450, *2017*-29.718, *2018*-32.494 και *2019* περίπου 4.826.

Έτσι το ζήτημα των προσφυγικών ροών τόσο για την Ελλάδα όσο και για τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ και της Ευρώπης γενικότερα, σιγά σιγά διογκώθηκε λόγω του μεγάλου αριθμού των προσφύγων και των νέων προβλημάτων που αυτός προξένησε, με αποτέλεσμα σήμερα να αναγορεύεται σε μείζον ενωσιακό ζήτημα.

Το αντικείμενο της παρούσας μελέτης θα είναι η ελληνική νομοθεσία σχετικά με το άσυλο και εξέλιξη της Ευρωπαϊκής πολιτικής σχετικά με το άσυλο υπό το πρίσμα των Διεθνών Συμβάσεων και κυρίως της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου . Θα γίνει επίσης νομολογιακή αναφορά σημαντικών αποφάσεων του ΕΔΔΑ σχετικές με το άσυλο .

1. *Ιστορική εξέλιξη του δικαιώματος στο άσυλο.*

Η έννοια του ασύλου απαντάται σε πλήθος κειμένων και παραδόσεων διαφόρων κοινωνιών. Η έννοια του ασύλου αρχικά σήμαινε καταφύγιο όπου ένα άτομο (ή σε περίπτωση μαζικής εξόδου μία ομάδα ατόμων) βρίσκεται μακριά από τον διώκτη του ή τον κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη. Στις περιπτώσεις ανεπαρκούς ή ακόμη και παράνομης άσκησης της δικαιοδοσίας του κράτους η βλάβη μπορεί να προκληθεί στους υπηκόους του ή μόνο σε μία ορισμένη κατηγορία των υπηκόων του που φέρει συγκεκριμένα και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Για το λόγο αυτό η έννοια του ασύλου προέκυψε προϋποθέτοντας όχι μόνο παροχή καταφυγίου αλλά και την παρεχόμενη προστασία σε αλλοδαπό (ή στους αλλοδαπούς) στις περιπτώσεις της απουσίας ενός κράτους ή εξαιτίας ακριβώς αυτής της άσκησης των κυριαρχικών του δικαιωμάτων *(G.S Goodwin –Gill J. McAdom, The Refugee in International Law, Oxford University Press, 3rd edn , (2007), σελ 355-358).*

Εξαιτίας των ιστορικών συγκυριών η κινητικότητα προσώπων δεν δύναται ούτε να διακοπεί ούτε να προληφθεί και οι συνεχείς ροές των ατόμων που εγκαταλείπουν τη χώρα

καταγωγής τους προς αναζήτηση προστασίας στο έδαφος ενός άλλου κράτους, καθιστά την ανάγκη μίας καθολικά αποδεκτής έννοιας του θεσμού του ασύλου όλο και περισσότερο επιτακτική.

2. Διεθνή κείμενα και συμβάσεις που αναφέρονται στο δικαίωμα στο άσυλο.

Κατά την διάρκεια και μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου μετά την μαζική έξοδο των ατόμων που προσπαθούσαν να διαφύγουν της ανομολόγητης βίας, η διεθνής κοινότητα προχώρησε στην υιοθέτηση το 1948 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα ανθρώπινα δικαιώματα[2]. Ενώ το εν λόγω διεθνές κείμενο[3] δεν αποτελεί νομικά δεσμευτική πράξη έχει διακηρυχθεί ότι εκθέτει «τα αναπαλλοτρίωτα και απαραβίαστα δικαιώματα όλων των μελών της ανθρώπινης κοινότητας και αποτελεί υποχρέωση για τα μέλη της διεθνούς κοινότητας». Το άρθρο 13 διακηρύττει ότι «καθένας έχει το δικαίωμα να εγκαταλείπει οποιαδήποτε χώρα ακόμα και την δική του και αν επιστρέφει σε αυτήν». Το δικαίωμα να εγκαταλείπει κανείς οποιαδήποτε χώρα επιβεβαιώνεται και στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα όπου και επέχει θέση δεσμευτικής υποχρέωσης για τα κράτη μέλη. Η Ελλάδα έχει κυρώσει το Σύμφωνο καθώς και τα δύο προαιρετικά του πρωτόκολλα το 1997 με τον Ν. 2462/1997 .

Στο άρθρο 12 παρ. 1 του ΔΣΑΠΔ αναγνωρίζεται ότι «οποιοσδήποτε βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός κράτους έχει δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης και ελεύθερης επιλογής κατοικίας στο έδαφος αυτού του κράτους», ενώ στο άρθρο 13 ορίζεται ότι «αλλοδαπός που βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός συμβαλλόμενου Κράτους στο παρόν Σύμφωνο δεν μπορεί να απελαθεί παρά μόνο σε εκτέλεση απόφασης που εκδόθηκε σύμφωνα με τον νόμο. Ο αλλοδαπός πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επικαλεσθεί τους λόγους που συνηγορούν κατά της απέλασης του και να ζητήσει την επανεξέταση της περίπτωσης του από την αρμόδια αρχή ή από ένα ή περισσότερα πρόσωπα ειδικά εξουσιοδοτημένα από την αρχή αυτή, καθώς και να εκπροσωπηθεί για το σκοπό αυτό, εκτός εάν επιτακτικοί λόγοι εθνικής ασφάλειας επιβάλλουν το αντίθετο».

[2] Γενική συνέλευση του ΟΗΕ, Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 10 Δεκ. 1948
[3] Προοίμιο και άρθρο 1 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών που κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον α.ν. 585/27-29 Σεπτεμβρίου 1945, ΦΕΚ 242 Α'.

Παρά το γεγονός ότι και οι δύο διατάξεις της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Διεθνούς Συμφώνου για τα Πολιτικά Δικαιώματα δεν αναφέρουν επακόλουθη εξασφάλιση του δικαιώματος εισόδου σε μία χώρα, εντούτοις μπορεί να θεωρηθεί ότι σε αυτό αποσκοπούν άλλως η έννοια του ασύλου όπως περιγράφεται στα σχετικά άρθρα ουδέν νόημα θα είχε, ειδικότερα δε όταν ένα άτομο έχει πλέον φθάσει στο έδαφος μίας χώρας. Το δικαίωμα στην πρόσβαση στο έδαφος ενός τρίτου Κράτους και ως εκ τούτου η μη απέλαση στη χώρα καταγωγής όπου το άτομο εάν επιστραφεί θα αντιμετωπίσει δίωξη ή παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων του, ενισχύεται και από το άρθρο 3 της Σύμβασης κατά των βασανιστηρίων.

Η Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον ν. 1782/1988. Στο άρθρο 3 ορίζεται ότι « εντολή προϊσταμένου ή δημόσιας αρχής δεν μπορεί να προβληθεί ως δικαιολογία για βασανιστήρια». Το άρθρο 3 της σύμβασης ορίζει ότι « 1. κανένα κράτος μέρος δε θα απελαύνει, δε θα επαναπροωθεί, ούτε θα εκδίδει πρόσωπο σε άλλο κράτος όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι αυτό το πρόσωπο θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια [4]. 2. Με σκοπό να καθοριστεί να υπάρχουν αυτοί οι

[4] Βλ. απόφαση ΣΤΕ 2347/2017 σύμφωνα με την οποία…. «Επειδή, η αρχή της μη επαναπροώθησης κατοχυρώνεται και σε διεθνείς συμβάσεις με αντικείμενο την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ειδικότερα, κατά τα παγίως κριθέντα από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), από το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την προάσπισιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών» (ΕΣΔΑ, ν.δ. **53/1974**, ΦΕΚ Α΄ 256), κατά το οποίο «Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθεί εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς», προκύπτει η απαγόρευση της άμεσης ή έμμεσης επαναπροώθησης αλλοδαπού σε χώρα, στην οποία κινδυνεύει να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή. Σε αντίθεση μάλιστα με την παρεχομένη, κατά την Σύμβαση της Γενεύης, αντίστοιχη προστασία, η οποία τελεί υπό τους περιορισμούς των άρθρων 1ΣΤ και 33 παρ. 2 αυτής, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη, η κατά το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ απαγόρευση της επαναπροώθησης δεν επιδέχεται εξαιρέσεις (ΕΔΔΑ, Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως, απόφαση της 28.2.2008, .. κατά Ιταλίας, αριθμός προσφυγής 37201/06, σκέψεις 127 και 137 έως 149, ΣτΕ 1661/2012, 3816/2013). Εξ άλλου, και η Διεθνής Σύμβαση της Νέας Υόρκης της 10.12.1984, «κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας», που κυρώθηκε με τον ν. **1782/1988** (ΦΕΚ Α΄ 116 και διόρθωση σφαλμάτων σε ΦΕΚ Α΄ 168, ΣτΕ 886/2011, 1241/2007) ορίζει στο άρθρο 3 ότι «1. Κανένα κράτος- Μέρος δε θα απελαύνει, δε θα επαναπροωθεί ("...") ούτε θα εκδίδει πρόσωπο σε άλλο κράτος, όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι αυτό το πρόσωπο θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια. 2. Με σκοπό να καθοριστεί, αν υπάρχουν αυτοί οι λόγοι, οι αρμόδιες αρχές θα λάβουν υπόψη όλα τα σχετικά στοιχεία, που περιλαμβάνουν, ενδεχομένως, την ύπαρξη στο κράτος για το οποίο πρόκειται ενός συνόλου συστηματικών, σοβαρών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Η απαγόρευση της επαναπροώθησης προκύπτει επίσης και από την σχετική με την απαγόρευση των βασανιστηρίων και των «σκληρών, απάνθρωπων ή εξευτελιστικών μεταχειρίσεων ή ποινών» διάταξη του άρθρου 7 του κυρωθέντος με τον ν. **2462/1997** (ΦΕΚ Α΄ 25) Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, που υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στην Νέα Υόρκη στις 16 Δεκεμβρίου 1966….

λόγοι, οι αρμόδιες αρχές θα λάβουν υπόψη όλα τα σχετικά στοιχεία που περιλαμβάνουν ενδεχομένως την ύπαρξη στο Κράτος για το οποίο πρόκειται ενός συνόλου συστηματικών, σοβαρών, κατάφορων ή μαζικών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Το άρθρο 3 της Σύμβασης θυμίζει ότι η κρατική κυριαρχία δεν είναι απεριόριστη ακόμη και όταν πρόκειται για ζητήματα παράνομης εισόδου αλλοδαπών στην εδαφική επικράτεια. Στην ουσία το άρθρο αυτό επιβεβαιώνει την ισχύ της αρχής της μη επαναπροώθησης[5], ενισχύοντας την πεποίθηση ότι αυτή η αρχή ενσωματώνει και εκφράζει την ανάγκη προστασίας ενός αγαθού που υπερτερεί όταν τίθεται ζήτημα σύγκρισης ή σύγκρουσης με την κρατική κυριαρχία.

Το δικαίωμα να εγκαταλείπει κανείς οποιαδήποτε χώρα απαντάται επίσης σε διάφορα περιφερειακά νομοθετικά κείμενα. Το 4ο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ ορίζει στο άρθρο 2 ότι «κάθε πρόσωπο είναι ελεύθερο να εγκαταλείψει οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης και της δικής του». Το ΕΔΔΑ έχει προβεί σε ερμηνεία αυτού του άρθρου δηλώνοντας ότι υπαινίσσεται το δικαίωμα ενός ατόμου να εγκαταλείψει τη χώρα του με κατεύθυνση μια τέτοια χώρα της επιλογής του στην οποία να μπορεί αν του επιτραπεί η είσοδος[6]. Επιπλέον η Αμερικάνικη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του

---

[5] Βλ. την υπόθεση Marine 1 που εξέτασε η επιτροπή κατά των βασανιστηρίων της σχετικής διεθνούς σύμβασης και η οποία υπόθεση αφορούσε ένα εμπορικό πλοίο που μετέφερε 369 μετανάστες το οποίο εξέπεμψε σήμα κινδύνου σε διεθνή ύδατα. Κατά τον καθηγητή Spijkerboer ένα ισπανικό σκάφος διάσωσης προσέγγισε το Marine και το ρυμούλκησε στις ακτές της Μαυριτανίας. Μετά από ένα δεκαήμερο διαπραγματεύσεων οι αρχές της Μαυριτανίας έδωσαν την άδεια να ρυμουλκηθεί το πλοίο σε ένα λιμάνι της χώρας. Οι μετανάστες συνελήφθησαν υπό την εποπτεία του ισπανικού πληρώματος. Οι περισσότεροι από αυτούς επέστρεψαν κατά ομάδες στον τόπο καταγωγής τους ενώ ελάχιστοι έλαβαν άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Οι καταγγελίες αφορούσαν τις συνθήκες κράτησης και την απέλαση στην χώρα καταγωγής τους. Ένα από τα επιχειρήματα που προέβαλαν οι ισπανικές αρχές ήταν ότι όλα αυτά συνέβησαν εκτός της ισπανικής επικράτειας. Η επιτροπή κατά των βασανιστηρίων υποστήριξε ότι ένα κράτος ασκεί δικαιοδοσία όταν έχει άμεσα ή έμμεσα συνολικά η εν μέρει de jure ή de facto, αποτελεσματικό έλεγχο. Η επιτροπή έκρινε ότι η Ισπανία ασκούσε δικαιοδοσία από την στιγμή που προέβη στη διάσωση του Marine 1 (δημοσιευμένη στην διεύθυνση http://hrlibrary.umn.edu/cat/decisons/323-2007.html)

[6] βλ. απόφαση Soering κατά Μεγάλης Βρετανίας της 7.7.1989 (αριθ. προσφ. 14038/88) . Ο προσφεύγων Jens Soering, Γερμανός υπήκοος βρισκόταν υπό κράτηση στην Μ. Βρετανία και είχε ζητηθεί η έκδοση του στις ΗΠΑ επειδή αντιμετώπιζε κατηγορίες τέλεσης δύο ανθρωποκτονιών από πρόθεση. Η Μ. Βρετανία ζήτησε από τις ΗΠΑ- επειδή η θανατική ποινή είχε καταργηθεί στην Μ. Βρετανία σε περίπτωση έκδοσης του Soering και καταδίκης του να μην του επιβληθεί η θανατική ποινή βάσει της συμφωνίας περί έκδοσης μεταξύ ΗΠΑ και Μ. Βρετανίας. Ο Soering προσέφυγε στο ΕΔΔΑ και επικαλέστηκε παραβίαση των άρθρων 3, 6 και 13 της ΕΣΔΑ για τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο και για το ενδεχόμενο έκδοσης του στις ΗΠΑ. Το Δικαστήριο υποστήριξε ότι ο νομικός χαρακτήρας του νομικού συστήματος στις ΗΠΑ δεν τίθεται υπό καμία αμφισβήτηση, ωστόσο λαμβάνοντας υπόψη τη μακροχρόνια περίοδο κατά την οποία ο προσφεύγων θα πρέπει να παραμείνει στην πτέρυγα μελλοθάνατων, τις ακραίες

Ανθρώπου ορίζει στο άρθρο 22 ότι «κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να εγκαταλείψει οποιαδήποτε χώρα ελεύθερα, συμπεριλαμβανομένης της δικής του».

Το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται επίσης από το άρθρο 18 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων Της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το οποίο «το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και του Πρωτοκόλλου της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων και σύμφωνα με την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Συνθήκη για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης . Συνεπώς τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πέραν της εθνικής υποχρέωσης για τήρηση και εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 κα του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967, έχουν και κοινοτική/ευρωπαική υποχρέωση για το δικαίωμα στο άσυλο μέσω του συγκεκριμένου άρθρου του Χάρτη. Τον Δεκέμβριο του 2009.

Σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις της , η Ελλάδα έχει υποχρέωση διάσωσης ανθρώπων στην θάλασσα. Η υποχρέωση αυτή βρίσκει πεδίο εφαρμογής σε όλες τις θαλάσσιες ζώνες –από την αιγιαλίτιδα ζώνη- μέχρι και την ανοιχτή θάλασσα. Επιπλέον η υποχρέωση διάσωσης δεν υφίσταται μόνο όταν ένα σκάφος εκπέμπει σήμα κινδύνου αλλά καλύπτει και τις περιπτώσεις εκείνες που σκάφη «συναντούν» τυχαία λέμβους ή άτομα στη θάλασσα που βρίσκονται σε κίνδυνο ζωής.[7]

3. Η αντιμετώπιση του Ασύλου στο Ενωσιακό Δίκαιο

Η Συνθήκη της ΕΕ όπως ισχύει σήμερα στο άρθρο 3 παρ. 2 αναφέρεται κατά τρόπο γενικό στο ζήτημα των αλλοδαπών ορίζοντας ότι η Ένωση παρέχει στους πολίτες της χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνη χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο

συνθήκες εκεί, τη συνεχή αγωνία που θα βιώνει αναμένοντας την εκτέλεση της θανατικής του καταδίκης την ηλικία και την ψυχική του κατάσταση όταν τέλεσε το αδίκημα, η έκδοση του στις ΗΠΑ θα τον εξέθετε σε κίνδυνο μεταχείρισης που ξεπερνά το κατώφλι που θέτει το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ. Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με την άποψη του Δικαστή De Meyer η έκδοση του προσφεύγοντος στις ΗΠΑ δεν θα τον εξέθετε σε κίνδυνο απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας αλλά θα αποτελούσε και προσβολή του δικαιώματος του στη ζωή. Υποστήριξε ότι όταν πρόκειται για το δικαίωμα ενός ανθρώπου στην ζωή κανένα κράτος από το οποίο ζητείται η έκδοση του δεν νομιμοποιείται να επιτρέψει στο κράτος που ζητά την έκδοση να κάνει αυτό που το πρώτο δεν επιτρέπει να πράξει.

[7] Βλ. Έκθεση Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) «Η κατάσταση των αλλοδαπών που εισέρχονται στην Ελληνική Επικράτεια και η πρακτική των λιμενικών αρχών) διαθέσιμη στην διεύθυνση http://nchr.gr

εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων σε συνδυασμό με τα κατάλληλα μέτρα όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, το άσυλο , τη μετανάστευση και την πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας. Η ΕΕ οφείλει εκτός από την απουσία ελέγχων των προσώπων στα εσωτερικά σύνορα να αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της μετανάστευσης και του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων η οποία πρέπει να βασίζεται στην αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών και να είναι δίκαιη έναντι των υπηκόων τρίτων χωρών. Στο πλαίσιο αυτό κινούνται οι κανονισμοί και οι οδηγίες που εκδίδονται σχετικά με την αντιμετώπιση των μεταναστών στην ΕΕ. Χαρακτηριστική είναι η οδηγία 2004/83/ ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 για την θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για το καθεστώς και την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους. Η Οδηγία επιτάσσει η αντιμετώπιση των υπηκόων αυτών να βρίσκεται σε συμφωνία με την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 καθώς και με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου[8]. Επίσης υιοθέτησε την οδηγία 2003/9/ΕΚ σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη και την οδηγία 2005/85/ΕΚ σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα. Επίσης προβλέπεται ότι η κράτηση του αιτούντος ασύλου αλλοδαπού δεν είναι επιτρεπτή παρά μόνο εάν συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οπότε και μπορεί να αιτιολογηθεί η κράτηση της ελευθερίας τους[9] .

[8] Η προσαρμογή στην ελληνική νομοθεσία έγινε με το ΠΔ 96/2008 (ΦΕΚ Α΄152/30.7.3008)

[9] Βλ. απόφαση Bilalova και Λοιποί κατά Πολωνίας της 26.3.2020 (αρ.προσφ. 23685/14) Αίτηση ασύλου και νόμιμη κράτηση . Οι προσφεύγοντες, μία μητέρα με τα πέντε ανήλικα παιδιά της υπέβαλε αίτηση ασύλου στην Πολωνία. Πριν την εξέταση του αιτήματος της, διέφυγε στην Γερμανία η οποία την επανοπροώθησε στην Πολωνία ως την υπεύθυνη χώρα εξέτασης του αιτήματος βάσει του κανονισμού ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙΙ. Στην Πολωνία κρατήθηκε αυτή και τα ανήλικα παιδιά της σε κλειστό κέντρο κράτησης αλλοδαπών. Η αίτηση της για χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα απορρίφθηκε τελεσίδικα. Άσκησε καταγγελία για την κράτηση αυτής και των ανηλίκων παιδιών της, στις κλειστές δομές. Το Στρασβούργο όσον αφορά την καταγγελία της προσφεύγουσας δυνάμει του άρθρου 3 (απαγόρευση βασανιστηρίων) έκρινε το σκέλος αυτό της καταγγελίας ως εκπρόθεσμο γιατί τα στοιχεία που αποδείκνυαν την κακή ψυχολογική κατάσταση που επέφερε η κράτηση σε αυτήν και τα παιδιά της , κατατέθηκαν εκπρόθεσμα.Οσον αφορά την κράτηση τους στις κλειστές δομές, το Στρασβούργο υπενθύμισε ότι κάθε

4. Οι ρυθμίσεις του νομικού πλαισίου παροχής ασύλου σε εθνικό επίπεδο

Τον Αύγουστο του 2010 η Ελλάδα κατέθεσε ένα Εθνικό σχέδιο δράσης για την διαχείριση των Μεταναστευτικών Ροών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στο πλαίσιο αυτό τον Νοέμβριο του 2010 εκδόθηκε το πδ 114/2010 με τίτλο «καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την οδηγία 2005/85/ΕΚ. Στις 26 Ιανουαρίου 2011 δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο Νόμος 3907/2011 με τον οποίο συστάθηκε υπηρεσία πρώτης υποδοχής προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της οδηγίας 2008/11/ΕΚ σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών και λοιπές διατάξεις. Για την διαδικασία υποδοχής των παράτυπων αλλοδαπών εφαρμόζεται το ΠΔ 220/2007το οποίο ενσωματώνει την οδηγία 9/2003/ΕΚ σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη της Ευρωπαικής Ένωσης. Όμως η οδηγία αυτή έχει αντικατασταθεί από την οδηγία 33/2013/ΕΚ η οποία έπρεπε να είχε μεταφερθεί στην ελληνική νομοθεσία μέχρι τις 20 Ιουλίου 2015. Με καθυστέρηση η κυβέρνηση δημοσιοποίησε προς διαβούλευση σχέδιο ενσωμάτωσης της οδηγίας αυτής στο ελληνικό δίκαιο τον Οκτώβριο του 2016. Μετά τη συμφωνία Ευρωπαϊκής Ένωσης –Τουρκίας ψηφίστηκε ο νόμος 4375/2016 που προέβλεπε αναβάθμιση της Υπηρεσίας Ασύλου.

Τέλος από 1.1.2020 ισχύει πλέον ο νόμος 4636/2019 ο οποίος αντικατέστησε τον ν. 4540/2018 για την ενσωμάτωση της οδηγίας 2013/33/ΕΕ περί υποδοχής (άρθρα 1-24),

---

στέρηση της ελευθερίας πρέπει να είναι "νόμιμη" και οι συνθήκες κράτησης πρέπει να είναι κατάλληλές. Το δε μέτρο της κράτησης πρέπει να είναι η έσχατη λύση αφού εξακριβωθεί ότι δεν υπάρχει κάποιο άλλο μέτρο που θίγει λιγότερο την ελευθερία.

Στην προκείμενη περίπτωση το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι η διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου διήρκησε πέραν των 6 μηνών με ταυτόχρονη παράνομη παράταση της κράτησης . Επίσης δεν αποδείχτηκε ότι κράτηση των ανήλικων τέκνων της προσφεύγουσας ήταν λύση έσχατης ανάγκης η οποία δεν μπορούσε να αντικατασταθεί από κανένα άλλο εναλλακτικό μέτρο. Παραβίαση του άρθρου του άρθρου 5§1(στ) για τα ανήλικα τέκνα.

τον ν. 4375/2016 για ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ για τις διαδικασίες Ασύλου και το πδ 141/2013 για την ενσωμάτωση της οδηγίας 2011/95/ΕΕ για την αναγνώριση του καθεστώτος του Πρόσφυγα.

5. Η έννοια του Ασύλου στην ΕΣΔΑ

Η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί αναμφίβολα σημείο αναφοράς στη διαμόρφωση κοινής πολιτικής ασύλου στο πλαίσιο της Ένωσης. Σύμφωνα με το άρθρο 78 της ΣΛΕΕ « Η πολιτική αυτή πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και με το Πρωτόκολλο της 31ης Ιανουαρίου περί του καθεστώτος των προσφύγων, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις». Η νομολογία του ΔΕΕ επιβεβαίωσε τη θέση αυτή διατυπώνοντας πως το παράγωγο δίκαιο της Ένωσης συντελεί στη διαμόρφωση κοινών κριτηρίων για την εφαρμογή της διεθνούς αυτής Συνθήκης από τα κράτη μέλη. Συνεπώς, δεν θα ήταν ακραίο να συμπεράνουμε ότι το παράγωγο δίκαιο της ένωσης βοηθά στην εκτέλεση των διατάξεων της Σύμβασης της Γενεύης. Έχοντας κάνει μια μικρή αναφορά του περιεχομένου των προαναφερθέντων κειμένων, παρατηρούμε ότι δεν προκύπτει η υποχρέωση του κράτους για την παροχή ασύλου. Οσον αφορά το δικαίωμα ως τέτοιο η ΕΣΔΑ μπορεί να παραμένει σιωπηλή αλλά ένα σιωπηρό δικαίωμα στο άσυλο, μέσω της αρχής της μη επαναπροώθησης προκύπτει νομολογιακά από τις διάφορες ερμηνείες του ΕΔΔΑ σχετικά με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Η είσοδος και η απέλαση των αλλοδαπών δεν απαντάται εντός της σφαίρας και της ανεξέλεγκτης διακριτικής ευχέρειας των κρατών αλλά περιορίζεται από το εθιμικό διεθνές δίκαιο και τους συμβατικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου. Παρόλα αυτά, η αρχή της μη επαναπροώθησης που συναντάται στην πλειονότητα αυτών, εξασφαλίζει θα λέγαμε ένα de facto άσυλο. Μέσω της αρχής αυτής, δηλαδή, τα κράτη δεσμεύονται να μην επαναπροωθήσουν τον αιτούντα άσυλο σε χώρα όπου διατρέχει κίνδυνο. Η έννοια του κινδύνου διαφέρει, ανάλογα με το περιεχόμενο της Σύμβασης, ενώ, όπως θα δούμε και στη συνέχεια, η Σύμβαση της Γενεύης με την ΕΣΔΑ ταυτίζονται ως προς την προστασία συγκεκριμένων έννομων αγαθών.

Το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει διατυπώσει άλλοτε έμμεσα, τονίζοντας ότι τα κράτη έχουν το δικαίωμα να ελέγχουν την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών υπηκόων στο έδαφος τους και άλλοτε άμεσα, πως η ΕΣΔΑ δεν παρέχει δικαίωμα ως προς τη χορήγηση ασύλου. Συνεπώς, η έννοια του ασύλου στην ΕΣΔΑ συντίθεται κατά βάση από την απαγόρευση απομάκρυνσης των εξεταζόμενων προσώπων σε κράτη, όπου

κινδυνεύουν να υποστούν παραβιάσεις δικαιωμάτων που εγγυάται η ίδια η Σύμβαση, ενώ συμπληρώνεται από εγγυήσεις που αφορούν τη δέσμευση της κρατικής συμπεριφοράς, κατά την παραμονή του αιτούντα άσυλο στο κράτος μέλος της Σύμβασης. Στο σημείο αυτό, το τελευταίο, αποτελώντας το κράτος υποδοχής, δεσμεύεται να τηρήσει τις διατάξεις της Σύμβασης σχετικά με την επιβολή στερητικών της ελευθερίας μέτρων, τη μη προσβολή του Βλ. άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης. «Ουδεμία συμβαλλόμενη χώρα θα απελαύνει ή θα επαναπροωθεί καθ' οιονδήποτε τρόπον, πρόσφυγες, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή η ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων. Το εκ της παρούσης διάταξης απορρέον ευεργέτημα δεν δύναται πάντως να επικαλείται πρόσφυξ όστις, δια σοβαράς αιτίας, θεωρείται επικίνδυνος εις την ασφάλειαν της χώρας ένθα ευρίσκεται ή όστις έχων τελεσιδίκως καταδικαστεί δι' ιδιαιτέρως σοβαρόν έγκλημα , αποτελεί κίνδυνον δια την χώραν.»

Αναμφίβολα, η ΕΣΔΑ αποτελεί και ένα δυναμικό εργαλείο που πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως των παρουσών συνθηκών. Καίτοι, τα τελευταία δικαιώματα των προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας αναγνωρίζονται, κατά βάση στο προσφυγικό δίκαιο και όχι στο δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η νομολογιακή πρακτική του Δικαστηρίου του Στρασβούργου έχει αναγνωρίσει τα εν λόγω δικαιώματα στα πρόσωπα αυτά, επεκτείνοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, το εύρος των προστατευόμενων στη Σύμβαση δικαιωμάτων. Για την υπαγωγή στο προστατευτικό πλαίσιο της ΕΣΔΑ, δεν απαιτείται οι αιτούντες άσυλο να συγκεντρώνουν τα χαρακτηριστικά του πρόσφυγα, όπως αυτά προσδιορίζονται στη Σύμβαση της Γενεύης. Η προστασία αυτή έχει χαρακτηριστεί ως συμπληρωματική (complementary). Η ΕΣΔΑ εφαρμόζεται, δηλαδή, σε περίπτωση έκδοσης, επαναπροοώθησης αιτούντων άσυλο, καθώς και σε όσους έχουν υπαχθεί σε ανθρωπιστικό καθεστώς, αλλά δεν έχουν αναγνωριστεί ως πρόσφυγες ή έχουν αναγνωριστεί, αλλά στη συνέχεια έπαυσε να ισχύει το προνομιακό αυτό καθεστώς. Συνεπώς, η προστασία που παρέχεται μέσω της ΕΣΔΑ για τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο είναι ευρύτερη από αυτήν που παρέχει η Σύμβαση της Γενεύης, καθώς προβλέπεται, ακόμη και αν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης ασύλου ή απορρίπτεται σχετικό αίτημα. Η προστασία που παρέχεται, κατ' αυτόν τον τρόπο, στο οικοδόμημα της ΕΣΔΑ είναι αποτελεσματική, καθώς δεσμεύει τα κράτη υποδοχής, ακόμη και στην περίπτωση που αποφασίσουν να μην χορηγήσουν άσυλο, περιορίζοντας αισθητά

την κρατική τους κυριαρχία, ως προς την απομάκρυνση των αλλοδαπών υπηκόων. Το συμβαλλόμενο κράτος, δηλαδή, υποχρεούται να συμμορφωθεί προς το περιεχόμενο της εν λόγω αρχής, ακόμη και στην περίπτωση που το τελευταίο δεν χορηγήσει άσυλο. Η δέσμευση αυτή έχει ως αποτέλεσμα το πρόσωπο που κινδυνεύει να υποστεί παραβιάσεις δικαιωμάτων στα οποία τυγχάνει εφαρμογής η αρχή αυτή, να παραμένει στο έδαφος του κράτους υποδοχής για όσο χρονικό διάστημα υφίσταται ο κίνδυνος.

Στο σημείο αυτό ακολουθεί ανάλυση απορρέουσα από την νομολογία του.

6. Η Εξέλιξη στην νομολογία του ΕΔΔΑ

6^{α} Η έμμεση κατοχύρωση της αρχής της μη επαναπροώθησης στην ΕΣΔΑ και ο απόλυτος χαρακτήρας της.

Το δικαιοδοτικό όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης εισάγει έναν μηχανισμό αντανακλαστικής προστασίας, διευρύνοντας τις παρεχόμενες εγγυήσεις, ως προς δικαιώματα που δεν θεμελιώνονται άμεσα στη Σύμβαση. Όπως προκύπτει, δηλαδή, από τη νομολογία του Δικαστηρίου αλλά και από το άρθρο 15 §2 της Σύμβασης, η κατ' άρθρο 3 και 4 απαγόρευση έχει απόλυτο χαρακτήρα. Κατ' αυτό τον τρόπο, δεν επιτρέπεται καμία παρέκκλιση από την απαγόρευση.

Μία πολύ σημαντική απόφαση του ΕΔΔΑ είναι η απόφαση ***Nassim Saadi κατά Ιταλίας*** της 28.2.2008. Ο προσφεύγων ήταν Τυνήσιος υπήκοος, και πατέρας ενός οχτώχρονου παιδιού, του οποίου η μητέρα είναι Ιταλός υπήκοος. Η αίτηση αφορούσε την πιθανή απέλαση του προσφεύγοντος στην Τυνησία, όπου ισχυρίζεται ότι καταδικάστηκε το 2005, σε απουσία του, σε 20 χρόνια φυλάκισης για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση που ενεργεί στο εξωτερικό σε ειρηνική περίοδο και για υποκίνηση τρομοκρατίας. Ο κ. Saadi υπέβαλε αίτημα για πολιτικό άσυλο, το οποίο απορρίφθηκε στις 14 Σεπτεμβρίου 2006. Την ίδια ημέρα υπέβαλε αίτηση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 39 των κανονισμών του Δικαστηρίου (προσωρινά μέτρα), το Δικαστήριο ζήτησε από την ιταλική κυβέρνηση να αναστείλει την απέλαση του προσφεύγοντος μέχρι νεωτέρας.

Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι δεν μπορούσε να υποτιμήσει τον κίνδυνο τρομοκρατίας και σημείωσε ότι τα κράτη αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στην προστασία των κοινοτήτων τους από τρομοκρατική βία. ***Ωστόσο, αυτό δεν πρέπει να θέσει υπό***

αμφισβήτηση τον απόλυτο χαρακτήρα του άρθρου 3. Αντίθετα με το επιχείρημα του Ηνωμένου Βασιλείου ως παρεμβαίνοντος τρίτου, υποστηριζόμενου από την ιταλική κυβέρνηση, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν ήταν δυνατόν να σταθμιστεί ο κίνδυνος να υποστεί κάποιος κακομεταχείριση έναντι της επικινδυνότητάς του στην κοινότητα, αν απελαύονταν σε αυτήν την χώρα. Η προοπτική ότι θα μπορούσε να αποτελέσει σοβαρή απειλή για την κοινότητα δεν μείωσε με κανέναν τρόπο τον κίνδυνο να υποστεί βλάβη εάν απελαθεί.

Το Δικαστήριο σημείωσε ότι στην Ιταλία ο κ. Saadi κατηγορήθηκε για διεθνή τρομοκρατία και ότι η καταδίκη του στην Τυνησία επιβεβαιώθηκε από δήλωση της Διεθνούς Αμνηστίας τον Ιούνιο του 2007. Ο προσφεύγων ανήκε επομένως στην ομάδα που διατρέχει τον κίνδυνο της κακομεταχείρισης. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο θεώρησε ότι υπήρχαν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι υπήρχε πραγματικός κίνδυνος ο προσφεύγων να υποβληθεί σε θεραπεία αντίθετη προς το άρθρο 3, εάν επρόκειτο να απελαθεί στην Τυνησία. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση να απελαθεί ο κ. Saadi στην Τυνησία θα παραβίαζε το άρθρο 3 εάν εκτέθηκε. Αντίστοιχη απόφαση που επικυρώνει το απόλυτο χαρακτήρα της μη επαναπροώθσης είναι η απόφαση ***Abdirizaq Salah Sheekh κατά Ολλανδίας*** της 11.1.2007. Ο προσφεύγων είναι υπήκοος της Σομαλίας ο οποίος ισχυρίστηκε ότι γεννήθηκε το 1986 και σήμερα ζει στο Άμστερνταμ. Στις 12 Μαΐου 2003 ο προσφεύγων εγκατέλειψε τη Σομαλία και έφθασε στο αεροδρόμιο Schiphol του Άμστερνταμ με ψευδή διαβατήριο και ζήτησε άσυλο. Προς στήριξη της αιτήσεώς του, υποστήριξε ότι ανήκε στην ομάδα πληθυσμού της μειοψηφίας Ασράφ. Το 1991, λόγω του εμφυλίου πολέμου, η οικογένειά του αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τα υπάρχοντά του στο Μογκαντίσου και να φύγει στο χωριό Tuulo Nuh, 25 χλμ. Από το Μογκαντίσου, όπου ζούσαν σε πρωτόγονες συνθήκες. Το αίτημά του απορρίφθηκε στις 25 Ιουνίου 2003. Ο Υπουργός Μετανάστευσης θεώρησε, μεταξύ άλλων, ότι είχε κάνει αναξιόπιστες δηλώσεις σχετικά με την ημερομηνία γέννησής του, οι οποίες επηρέασαν την αξιοπιστία των ισχυρισμών του. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η μεταχείριση στην οποία ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι είχε υποβληθεί πριν από την αποχώρησή του από τη Σομαλία μπορούσε να χαρακτηριστεί ως απάνθρωπη κατά την έννοια του άρθρου 3 και ότι η ευπάθεια σε τέτοιου είδους παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μελών μειονοτήτων, είναι καλά τεκμηριωμένο. Το Δικαστήριο αμφισβήτησε την εκτίμηση των εθνικών αρχών σύμφωνα με την οποία η μεταχείριση

στην οποία ο προσφεύγων κατέστη θύμα υποβλήθηκε αυθαίρετα. Από τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος προέκυψε ότι ο ίδιος και η οικογένειά του είχαν στοχοποιηθεί επειδή ανήκουν σε μειονότητα και γι 'αυτό ήταν γνωστό ότι δεν είχαν κανένα μέσο προστασίας. Το Δικαστήριο έκρινε, βάσει το προφίλ του και των πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση στις «σχετικά μη ασφαλείς» περιοχές της Σομαλίας, όσον αφορά τα μέλη της μειοψηφίας του Ashraf, ότι η εκτέλεσή του κατά παράβαση του άρθρου 3 σε περίπτωση επιστροφής του ήταν προβλέψιμη και όχι απλή δυνατότητα.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η απέλαση του προσφεύγοντος στη Σομαλία, θα παραβίαζε το άρθρο 3. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις έχουμε άμεση παραβίαση του άρθρου 3 της σύμβασης. Αντιστοίχως άμεση παραβίαση έχουμε και στην αρκετά πρόσφατη απόφαση ***Μ.Α. και Λοιποί κατά Βουλγαρίας*** της 20.2.2020 (αρ. προσφ. 5115/18) . Οι προσφεύγοντες, M.A., A.N., Y.M., S.H. και A.A., είναι Κινέζοι υπήκοοι οι οποίοι γεννήθηκαν το 1983, το 1994, το 1991, το 1994 και το 1989 αντίστοιχα. Είναι μουσουλμάνοι Uighur από το Xinjiang , αυτόνομη Περιφέρεια της Uighur στην Κίνα. Η υπόθεση αφορούσε την προοριζόμενη απέλαση για λόγους εθνικής ασφάλειας στην Κίνα, όπου φέρεται ότι θα υποστούν κίνδυνο θανάτου ή κακομεταχείρισης.Όλοι οι προσφεύγοντες έφτασαν στη Βουλγαρία τον Ιούλιο του 2017 από την Τουρκία, όπου ζούσαν εκ τότε φεύγοντας από την Κίνα σε διάφορες ημερομηνίες μεταξύ του 2013 και του 2015. Οι προσφεύγοντες ζήτησαν στη συνέχεια αίτηση ασύλου, αλλά ο Οργανισμός του κράτους για τους πρόσφυγες απέρριψε τις αιτήσεις τους τον Δεκέμβριο του 2017, αποφάσεις τις οποίες το Διοικητικό Δικαστήριο του Haskovo επικύρωσε τον Ιανουάριο του 2018. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν αποδείξει ότι είχαν διωχθεί στη χώρα καταγωγής, κατά την έννοια του νόμου περί ασύλου και προσφύγων, ή ότι διατρέχουν κίνδυνο τέτοιας καταδίωξης. Οι προσφεύγοντες είχαν επίσης προβεί σε υποθέσεις σχετικά με τον κίνδυνο που αντιμετώπιζαν, με βάση τα ευρέως γνωστά γεγονότα σχετικά με την κατάσταση στην περιοχή από την οποία βρισκόταν. Δεν είχε αποδειχθεί ότι οποιαδήποτε προβλήματα που είχαν οι προσφεύγοντες με τις αρχές πριν εγκαταλείψουν την Κίνα οφειλόταν στην εθνικότητα ή θρησκεία τους. Παράλληλα, ο επικεφαλής της κρατικής υπηρεσίας εθνικής ασφάλειας τον Ιανουάριο του 2018 διέταξε την εκδίωξη των προσφευγόντων για λόγους εθνικής ασφάλειας. Τα αιτήματα τους για δικαστικό έλεγχο των εν λόγω αποφάσεων απορρίφθηκαν από το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο τον Μάιο του 2019. Στις

αποφάσεις που ελήφθησαν σχετικά με τον δεύτερο, τον τρίτο και τον τέταρτο προσφεύγοντα, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η κρατική υπηρεσία Εθνικής Ασφαλείας είχε πειστικά αποδείξει ότι μπορούσαν να αποτελούν απειλή για την εθνική ασφάλεια της Βουλγαρίας λόγω, μεταξύ άλλων, των σχέσεων τους με το Ανατολικό Ισλαμικό Κίνημα του Τουρκμενιστάν (ETIM), το οποίο θεωρήθηκε ως τρομοκρατική ομάδα. Το Παγκόσμιο Συνέδριο του Uighur, η Διεθνής Οργάνωσης του Uighur για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα , η Διεθνής Αμνηστία και πολλά μέρη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ζήτησαν από τη Βουλγαρία να μην απομακρυνθούν οι προσφεύγοντες. Τον Ιανουάριο του 2018, το Δικαστήριο υπέδειξε στη βουλγαρική κυβέρνηση ότι οι προσφεύγοντες δεν έπρεπε νε απελαθούν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου.

Βασιζόμενοι ιδίως στο άρθρο 2 (δικαίωμα στη ζωή) και στο άρθρο 3 (απαγόρευση βασανιστηρίων και απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης) οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν ότι εάν επέστρεφαν στην Κίνα θα αντιμετώπιζαν δίωξη, κακομεταχείριση και αυθαίρετη κράτηση και θα μπορούσε ακόμη και να εκτελεσθούν. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι προσφεύγοντες δεν μπορούσαν να επιστρέψουν με ασφάλεια στη χώρα καταγωγής τους, όπου υπήρχαν βάσιμοι λόγοι να πιστεύουν ότι θα υποστούν αυθαίρετη κράτηση και κακομεταχείριση, και μάλιστα θα κινδύνευαν σε θάνατο και διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Ωστόσο υπάρχει και μία αντίθετη απόφαση ***D κ.α. κατά Ρουμανίας*** της 14.1.2010 (αριθ.προσφ. 75953/16) που αφορά απέλαση στο Ιράκ μετά από την καταδίκη του στη Ρουμανία για την διευκόλυνση εισόδου στη χώρα ατόμων που ασχολούνται με τρομοκρατικές δραστηριότητες. Ο προσφεύγων παραπονέθηκε ότι η απέλαση του στο Ιράκ θα είχε ως συνέπεια τον κίνδυνο της ζωής του και την εξευτελιστική του μεταχείριση . Τα Δικαστήριο του Στρασβούργου έκρινε ότι τα γενικά αποδεικτικά στοιχεία που υπέβαλε ο D. συνοδεύονταν από πολύ λίγες πληροφορίες για τις προσωπικές του περιστάσεις και απέτυχε να αποδείξει στην πράξη ότι υπήρχε άμεση σχέση μεταξύ της καταδίκης του στην Ρουμανία και της πιθανότητας να υποβληθεί στο Ιράκ σε μεταχείριση αντίθετη προς τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης. Οι πράξεις για τις οποίες είχε καταδικαστεί στη Ρουμανία δεν έλαβαν χώρα στο ιρακινό έδαφος και δεν είχαν άμεση σχέση με την τρομοκρατία. Συνεπώς δεν υπήρχαν σοβαροί αποδεδειγμένοι λόγοι που να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι αν επέστρεφε στο Ιράκ ο D. θα υφίστατο πραγματικός κίνδυνος να υποβληθεί σε μεταχείριση κατά παράβαση των

άρθρων 2 και 3. Ωστόσο επειδή το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρχε παραβίαση του δικαιώματος της αποτελεσματικής προσφυγής, αποφάσισε να συνεχίσει να υποδεικνύει στην κυβέρνηση (κατά το άρθρο 39 του Κανονισμού) να μην απελάσει τον D στο Ιράκ έως ότου η απόφαση καταστεί οριστική ή το Δικαστήριο εκδώσει άλλη απόφαση αναφορικά με το θέμα.

6β. Η διευρυμένη έννοια του κινδύνου της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης

Για να τύχει εφαρμογής το άρθρο 3, θα πρέπει η επαπειλούμενη κακομεταχείριση να ενέχει ένα ελάχιστο όριο αυστηρότητας. Το όριο αυτό εκτιμάται με βάση τις εκάστοτε συνθήκες στα κράτη επαναπροώθησης, αλλά και στοιχεία που αφορούν το ίδιο το πρόσωπο που κινδυνεύει, όπως είναι η ηλικία, το φύλο και υγεία. Σε περίπτωση που δεν συντρέχει το ελάχιστο αυτό όριο, το αίτημα απορρίπτεται ως απαράδεκτο.Ετσι στην απόφαση ***Said κατά Κάτω Χώρες*** της 30.11.2005 (αριθ.προσφ 38885/02) το ΕΔΔΑ διαπίστωσε κίνδυνο κακομεταχείρισης. Ειδικότερα ο προσφεύγων, ο κ. Ν., προέρχεται από τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (πρώην Ζαΐρ).Έφθασε στη Φινλανδία στις 20 Ιουλίου 1998, ζητώντας πολιτικό άσυλο με την ιδιότητα του μέλους του ειδικού τμήματος (Division Spéciale Présidentielle, DSP), υπεύθυνο για την προστασία του πρώην προέδρου Mobutu, της οικογένειάς του και της περιουσίας του.Το καθεστώς της ΛΔΚ άλλαξε και πάλι το 2001, μετά από το οποίο βελτιώθηκε η γενική κατάσταση στη χώρα. Στις 6 Μαρτίου 2001, η Διεύθυνση Μετανάστευσης διέταξε την απέλαση του προσφεύγοντος στη ΛΔΚ, διαπιστώνοντας ότι οι ισχυρισμοί του ήταν ασυνεπείς, ότι δεν είχε αποδείξει την ταυτότητά του και ότι, αν απελαύνονταν, δεν θα αντιμετώπιζε πραγματικό κίνδυνο κακομεταχείρισης αντίθετο προς το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Ο κ. Ν. προσέφυγε ανεπιτυχώς. Στις 5 Νοεμβρίου 2002, η κυβέρνηση της Φινλανδίας αποφάσισε να μην απελάσει τον προσφεύγοντα στη ΛΔΚ μέχρις ότου το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξέτασε την αίτησή του, μετά από αίτημα του Δικαστηρίου σύμφωνα με το άρθρο 39 (προσωρινά μέτρα) του Κανονισμού του Δικαστηρίου. Στις 4 Μαρτίου 2003, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο απέρριψε μια νέα προσφυγή επισημαίνοντας ότι: η ταυτότητα και η εθνοτική καταγωγή του παρέμειναν ασαφείς. δεν είχε δείξει με αξιόπιστο τρόπο ότι είχε παραμείνει στη ΛΔΚ μέχρι τις 17 Μαΐου 1997 · και ότι η οικογενειακή ζωή προσφεύγοντος, όπως είναι εγκατεστημένη στη Φινλανδία, δεν ήταν τέτοια ώστε να

προσελκύσει προστασία δυνάμει του άρθρου 8 της Σύμβασης, δεδομένου ότι κανένας από τους γονείς δεν είχε νόμιμη άδεια διαμονής ή άλλη σχέση με τη Φινλανδία. Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι, δεδομένου ότι ο προσφεύγων εγκατέλειψε τη ΛΔΚ πριν από οκτώ χρόνια, δεν μπορούσε να αποκλειστεί ότι το σημερινό ενδιαφέρον των αρχών της ΛΔΚ για κράτηση και ενδεχομένως για κακομεταχείριση του λόγω των προηγούμενων δραστηριοτήτων DSP ενδέχεται να μειώθηκε με την πάροδο του χρόνου . Το καθεστώς είχε επίσης αλλάξει το 2001. Έχει σημασία, αν και όχι αποφασιστικής σημασίας, ότι ο προσφεύγων δεν είχε ποτέ άμεση επαφή με τον Πρόεδρο Mobutu και δεν κατείχε ανώτερη στρατιωτική τάξη όταν αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα. Το Δικαστήριο σημείωσε, ωστόσο, ότι άλλοι παράγοντες εκτός της κατάταξης - όπως η εθνικότητα του στρατιώτη ή οι συνδέσεις με άτομα - μπορεί επίσης να είναι σημαντικές όταν εξετάζει τον κίνδυνο που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει εάν επέστρεψε στη ΛΔΚ. Ενώ πολλοί υποστηρικτές του Mobutu φάνηκαν να επιστρέφουν οικειοθελώς στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό κατά τα τελευταία έτη, το Δικαστήριο δεν έδωσε αποφασιστική σημασία στο γεγονός αυτό κατά την εκτίμηση του κινδύνου που αντιμετωπίζει ο προσφεύγων εάν αναγκαστεί να επιστρέψει. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είχαν προσκομιστεί επαρκή αποδεικτικά στοιχεία που αποδείκνυαν ότι ο προφεύγων θα εκτίθετο σε πραγματικό κίνδυνο κακομεταχείρισης αντίθετο προς το άρθρο 3, εάν απελαύνονταν στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό . Αντιθέτως στην απόφαση ***A.S.N. και Λοιποί κατά των Κάτω Χωρών*** της 25.2.2020 (αρ.προσφ. 68377/17 και 530/18) το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν υπήρχε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Ειδικότερα οι προσφεύγοντες και στις δύο προσφυγές, είναι οικογένειες με ανήλικα παιδιά, καταγόμενες από το Αφγανιστάν και ανήκοντες στην θρησκευτική κοινότητα των Sikhs. Επικαλούμενοι φόβο δίωξης λόγω των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων διέφυγαν στην Ολλανδία όπου αιτήθηκαν άσυλο. Οι αιτήσεις τους απορρίφθηκαν στον πρώτο και δεύτερο βαθμό γιατί δεν κατάφεραν να αποδείξουν δικαιολογημένο φόβο δίωξης. Στην παρούσα υπόθεση παρενέβη η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και ο οργανισμός Defence for Children – Κάτω Χώρες.

Το Στρασβούργο έθεσε το ερώτημα κατά πόσον οι προσφεύγοντες κινδυνεύουν όταν επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους, και διαπίστωσε από διάφορες αναφορές ότι η κατάσταση των Sikhs στο Αφγανιστάν δεν είναι τέτοια ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι

είναι μέλη μιας ομάδας που είναι συστηματικά εκτεθειμένη σε μια κακή μεταχείριση. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι ισχυρισμοί των προσφευγόντων όσον αφορά την παρελθούσα κακομεταχείριση δεν ήταν αξιόπιστοι και διαπραχθείσες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εναντίων Sikhs στον "άμεσο κύκλο" τους, δεν είχαν αποδειχθεί. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η απέλαση των προσφευγόντων στο Αφγανιστάν δεν θα συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Παρά ταύτα το ΕΔΔΑ προέβη στην χορήγηση προσωρινού μέτρου (άρθρο 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου) – αναστολή της απέλασης προσφευγόντων έως ότου η απόφαση καταστεί οριστική. Επίσης όσον αφορά την ομαδική απέλαση σε πρόσφατη απόφαση του το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν παραβιάζει την σύμβαση η ομαδική απέλαση αλλοδαπών. Ειδικότερα στην απόφαση ***Asady κ.α. κατά Σλοβακίας*** της 24.3.2020 (αριθ. προσφ. 24917/15) , το ΕΔΔΑ εξέτασε μόνο 7 από τις συνολικές 19 σχετικές προσφυγές και διαπίστωσε ότι παρά τη σύντομη διάρκεια των συνεντεύξεων των προσφευγόντων στο αστυνομικό τμήμα, τους είχε δοθεί η δυνατότητα να αναπτύξουν τα επιχειρήματα τους για να αποφύγουν την απέλαση και να ασκήσουν το δικαίωμα τους να παραμείνουν στην Σλοβακία. Ταυτόχρονα δεν προέβαλαν επιχειρήματα για να διαψεύσουν τις δηλώσεις τους ότι δεν έχουν υποστεί διώξεις στο Αφγανιστάν ή ότι αντιμετώπιζαν τη θανατική ποινή εκεί Επομένων η απέλαση τους δεν είχε πραγματοποιηθεί χωρίς την αξιολόγηση των προσωπικών τους περιστάσεων.

6γ. Το κριτήριο της μη επαναπροώθησης , υπεύθυνο κράτος εξέτασης και ασφαλής τρίτη χώρα.

Ο καταμερισμός του βάρους εξέτασης των αιτημάτων ασύλου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθιερώθηκε με τον κανονισμό Δουβλίνο. Ο κανονισμός Δουβλίνου που ουσιαστικά αντικαθιστά την σύμβαση του Δουβλίνου του 1990 αντλεί τα θεμέλια του από την ανάγκη μείωσης της διαρκούς μετακίνησης των αιτούντων διεθνή προστασία προς αναζήτηση της χώρας της προτίμησης τους. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού το σύστημα του Δουβλίνου καθιερώνει ως βασική του αρχή την ευθύνη ενός μόνο Κράτους για την εξέταση της αίτησης ασύλου. Ο Κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ που τέθηκε σε ισχύ την 1 Ιανουαρίου 2014 δεν δημιούργησε καινούργια κριτήρια καθορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους. Ωστόσο σύμφωνα με την οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαικού Κοινοβουλίου η οποία έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με το άρθρο 18 του πδ 113/2013, αίτημα διεθνούς προστασίας μπορεί να θεωρηθεί απαράδεκτο εάν μία χώρα, μη κράτος μέλος θεωρείται αφαλής τρίτη χώρα για τον αιτούντα. Ορόσημο για την

εξέλιξη της νομοθεσίας στην Ελλάδα, αποτέλεσε η απόφαση ***MSS κατά Βελγίου και Ελλάδας*** της 21 .1.2011 (αριθ. προσφ 30696/09) όπου το ΕΔΔΑ διαπίστωσε πολλές παραβιάσεις της ΕΣΔΑ λόγω των θεμελιωδών ελλείψεων του ελληνικού συστήματος Ασύλου. Ανάλογη είναι και απόφαση ***Raximi κατά Ελλάδας*** της 5.7.2011 (αριθ.προσφ. 8687/2008) Rahimi κατά Ελλάδας (αίτηση 8687/08), σύμφωνα με την οποία το ΕΔΔΑ έκρινε ομόφωνα ότι υπήρξε: Παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης), άρθρο 13 (δικαίωμα αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα) και το άρθρο 5 § § 1 και 4 (δικαίωμα στην ελευθερία και ασφάλεια) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η υπόθεση αφορούσε τις συνθήκες υπό τις οποίες ένας ανήλικος, μετανάστης από το Αφγανιστάν, ο οποίος είχε εισέλθει παράνομα στην Ελλάδα, κρατήθηκε στο κέντρο κράτησης Παγανή στη Λέσβο και στη συνέχεια απελευθερώθηκε ενόψει της απέλασης του. Σύμφωνα με το άρθρο 5§1 η κράτηση έπρεπε να πραγματοποιηθεί καλή τη πίστει και έπρεπε να συνδέεται στενά με τον σκοπό της πρόληψης της μη νόμιμης εισόδου του προσώπου στη χώρα , ο δε τόπος και οι συνθήκες κράτησης πρέπει να είναι κατάλληλοι και, τέλος, η διάρκεια της κράτησης δεν πρέπει να υπερβαίνει το εύλογο που απαιτείται για τον επιδιωκόμενο σκοπό. Η κράτηση του προσφεύγοντα βασίστηκε στο νόμο αριθ. 3386/2005 και είχε διεξαχθεί με σκοπό την εξασφάλιση της απέλασης του. Κατ 'αρχήν, δεν μπορεί να λεχθεί ότι η διάρκεια της κράτησής του ήταν παράλογη από την άποψη αυτή. Ωστόσο, η αυτόματη εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας δεν φαίνεται να συμβιβάζεται με την ανάγκη να λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη τα συμφέροντα του παιδιού, τα οποία κατοχυρώνονται στις διεθνείς πράξεις και στη νομολογία του Δικαστηρίου. Οι ελληνικές αρχές δεν έλαβαν υπόψη το συμφέρον του προσφεύγοντος ως ανήλικου και δεν είχαν διερευνήσει τη δυνατότητα αντικατάστασης της κράτησης με λιγότερο δραστικό μέτρο. Οι παράγοντες αυτοί οδήγησαν το Δικαστήριο να αμφιβάλει για την καλή πίστη των αρχών στην εκτέλεση του μέτρου κράτησης. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι η κράτηση του αιτούντος δεν ήταν «νόμιμη» κατά την έννοια του άρθρου 5 § 1. Διαπιστώνουμε ότι τόσο βάσει της ΕΣΔΑ όσο και βάσει των άρθρων 9-10 της οδηγίας υποδοχής οι συνθήκες κράτησης πρέπει να είναι αξιοπρεπείς. Το ΕΔΔΑ έκρινε σε

πλείονες υποθέσεις ότι η κράτηση αιτούντων διεθνή προστασία υπό άσχημες συνθήκες είναι δυνατόν να ισοδυναμεί με απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση[10].

Μεγάλη φυσικά κριτική έχει γίνει για τον χαρακτηρισμό της Τουρκίας ως ασφαλή Τρίτη χώρα[11]. Το 2016 ενεργοποιήθηκε κοινό σχέδιο δράσης μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας τους στον τομέα της στήριξης των Σύρων υπηκόων που απολαύουν προσωρινής διεθνούς προστασίας και στον τομέα της διαχείρισης και μετανάστευσης. Στο πλαίσιο αυτό συμφωνήθηκε μεταξύ άλλων ότι οι μετανάστες που εισέρχονται στην ΕΕ από την Τουρκία και δεν αιτούνται άσυλο ή η αίτηση των οποίων κρίνεται αβάσιμη ή απαράδεκτη βάσει της ως άνω οδηγίας θα επιστρέφονται στην Τουρκία. Η Συμφωνία έχει επικριθεί εντόνως από εμπειρογνώμονες μεταναστευτικού δικαίου και πολιτικής κυρίως σχετικά με το τεκμήριο ότι η Τουρκία αποτελεί ασφαλή Τρίτη χώρα για τους πρόσφυγες[12].

---

[10] ΕΔΔΑ, Riad και Idiab κατά Βελγίου της 24.1.2008 (αριθ.προσφ. 29787/03και 29810/03), Α.Α. κατά Ελλάδος της 22.7.2010 (αριθ. προσφ. 12186/08), RU κατά Ελλάδος της 7.6.2011 (αριθ. προσφ. 2237/08), Α.F κατά Ελλάδας της 136.2013 (αριθ.προσφ. 53709/11).

[11] Βλ. απόφαση ΣτΕ 2348/2017 Αιτιολογημένα η Επιτροπή Προσφυγών έκρινε ότι η Τουρκία συνιστά ασφαλή τρίτη χώρα για τον αιτούντα και ότι δεν απειλούνται η ζωή και η ελευθερία του σε περίπτωση επιστροφής του στην Τουρκία. Αναπόδεικτοι οι ισχυρισμοί περί της ακολουθούμενης από τις τουρκικές αρχές πρακτικής διοικητικής κρατήσεως των Σύρων που επιστρέφουν από την Ελλάδα. Απαράδεκτα προβλήθηκε στην Επιτροπή Προσφυγών αυτοτελής παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ περί μη επαναπροώθησης. Πότε μια χώρα παρέχει ισοδύναμη προς τη Σύμβαση της Γενεύης προστασία. Δεν αποκλείεται η επιβολή περιορισμών στην άσκηση των δικαιωμάτων εκλογής του τόπου διαμονής, ελεύθερης κυκλοφορίας και εργασίας των αλλοδαπών, όπως έχουν θεσπιστεί στην Τουρκία. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες δεν έχει εξουσία «αυθεντικής ερμηνείας» της Σύμβασης της Γενεύης. Η διέλευση του αιτούντος από τρίτη χώρα μπορεί να θεωρηθεί ως σύνδεσμος με αυτή, οπότε θα ήταν αντικειμενικά εύλογο να μεταβεί στην εν λόγω χώρα. Αντίθετη μειοψηφία. Δεν καταλείπεται εύλογη αμφιβολία περί την έννοια του άρθρου 38 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ ή περί το κύρος ή την ερμηνεία πράξης οργάνων της ΕΕ και δεν συντρέχει λόγος υποβολής προδικαστικού ερωτήματος στο ΔΕΕ. Αντίθετη μειοψηφία. Απορρίπτεται η αίτηση ακύρωσης. Η αίτηση εισήχθη στην Ολομέλεια με την αριθμ. 446/2017 απόφαση του ΣτΕ.

[12] Από τις αποφάσεις που έχουν εκδοθεί από τις Ελληνικές Επιτροπές Προσφύγων μόνο δύο έκριναν την Τουρκία ως ασφαλή Τρίτη χώρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Προκειμένου η έννοια του δικαιώματος στο άσυλο να έχει πραγματικό νόημα πρέπει αφού ένα άτομο δύναται να εγκαταλείψει τη χώρα της ιθαγένειας του ή της συνήθους διαμονής του ,να του επιτρέπεται ακολούθως η εισδοχή του στη χώρα υποδοχής. Είναι δεδομένο ότι δεν υπάρχει ομοιογενής κρατική πρακτική που θα υποστήριζε το δικαίωμα πρόσβασης στο έδαφος ενός κράτους προς αναζήτηση ασύλου. Κατά την εξέταση της πολυμορφίας των κρατών το Ευρωπαϊκό Δίκαιο και η ΕΣΔΑ επιβάλλουν ορισμένους περιορισμούς στην άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων των κρατών μελών ως προς τον έλεγχο της εισόδου και της παραμονής των αλλοδαπών . Ενίοτε εφαρμόζει πολιτικές πάση θυσία περιορισμού των προσφυγικών μεταναστευτικών ροών.

Επειδή όμως το δικαίωμα στο άσυλο προκύπτει νομολογιακά από τις διάφορες ερμηνείες του ΕΔΔΑ μέσω της αρχής μη επαναπροώθησης , είναι απαραίτητο τα ελληνικά και ευρωπαικά πρωτόκολλα επανεισδοχής αλλοδαπών σε χώρα που διατρέχουν κίνδυνο να υποστούν βασανιστήρια, να διασφαλίζουν ρητά ότι οι δικαιούμενοι διεθνούς προστασίας/ αιτούντες άσυλο θα εξαιρούνται από την επανεισδοχή σε χώρα η οποία δεν παρέχει εχέγγυα εφαρμογής της μη επανοπροώθησης.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Σπύρος Απέργης, « υποδοχή μεταναστών και προσφύγων –προβλήματα και προοπτικές» ΕΜΕΔ 1/2016,

Μαριάνα Γκλιάτη, « η εφαρμογή της Συμφωνίας ΕΕ –Τουρκίας : Μία κριτική ανάλυση των αποφάσεων των Επιτροπών Προσφύγων», ΕΜΕΔ 3/2017,

Βιργινία Μπαλαφούτα , « η εξελικτική ερμηνεία των περιφερειακών και διεθνών συμβάσεων», ΔτΑ Νο 77/2018,

Αντώνης Μπερδήμας, «προσφυγικές ροές και κλείσιμο συνόρων, Μεταξύ δικαίου και πολιτικής», ΔτΑ Νο 69/2016,

Βασιλεία Πιταροκοίλη, « το δικαίωμα στο άσυλο: ένα κενό δικαίωμα» ΕΜΕΔ 1/2008

Ε. Σταυρουλάκη, Ρ.Φράγου, Δ.Χοτούρας, « ο νέος Κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ» , Συνήγορος τεύχος 101/2014,

Nora Markard, «hotspots στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε.: στρατόπεδα κράτησης που προσβάλλουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και παραβιάζουν το ευρωπαϊκό δίκαιο», ΕΜΕΔ 1/2016,

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

1. *Hudoc.echr.coe.int*
2. *echrcaselaw.com*

ΞΕΝΟΓΛΩΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

G.S Goodwin –Gill J. McAdom, The Refugee in International Law, Oxford University Press, 3rd edn , (2007), σελ 355-358